

SYSTEM PODATKOWY

Zarys wykładu

Robert Wolański

SERIA AKADEMICKA

SYSTEM PODATKOWY

Zarys wykładu

Robert Wolański

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 lipca 2020 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Alina Majchrzycka-Guzowska

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Rybczyńska

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegat przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-875-3

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13

Część I SYSTEM PODATKOWY. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA

Rozdział pierwszy

Istota podatku	17
1. Pojęcie podatku.....	17
2. Elementy konstrukcji podatku	22
3. Funkcje podatków	29
4. Systematyka podatków i cechy poszczególnych typów podatków.....	34
4.1. Podział podatków według kryterium przedmiotowego	34
4.1.1. Podatki przychodowe.....	35
4.1.2. Podatki dochodowe.....	38
4.1.3. Podatki obrotowe.....	44
4.1.4. Podatki majątkowe.....	47
4.2. Podatki bezpośrednie i pośrednie	49
4.3. Podatki centralne, lokalne i wspólne.....	50
5. System podatkowy.....	52
6. Zasady podatkowe.....	55

Rozdział drugi

Istota prawa podatkowego. Podstawowe pojęcia.....	63
1. Pojęcie prawa podatkowego.....	63
2. Norma prawa podatkowego	66
3. Źródła prawa podatkowego	69
4. Wykładnia prawa podatkowego	72

Część II

SYSTEM PODATKOWY W POLSCE

Rozdział pierwszy

Opodatkowanie dochodu w Polsce	77
1. Podatek dochodowy od osób fizycznych.....	77
1.1. Podstawa prawna.....	77
1.2. Podmiot podatku.....	78
1.3. Przedmiot podatku.....	84
1.4. Podstawa opodatkowania i odliczenia od dochodu.....	90
1.5. Stawki podatku i odliczenia od podatku.....	94
1.6. Opodatkowanie ryczałtowe w podatku dochodowym.....	101
1.7. Opodatkowanie dochodów uzyskanych za granicą.....	116
1.8. Technika poboru podatku.....	117
2. Podatek dochodowy od osób prawnych.....	122
2.1. Podstawa prawna.....	122
2.2. Podmiot podatku.....	123
2.3. Przedmiot podatku.....	127
2.4. Koszty uzyskania przychodów.....	139
2.5. Ceny transferowe.....	150
2.6. Podstawa opodatkowania i odliczenia od dochodu.....	158
2.7. Skala podatkowa.....	165
2.8. Opodatkowanie ryczałtowe w podatku dochodowym.....	167
2.9. Opodatkowanie dochodów uzyskanych za granicą.....	178
2.10. Technika poboru podatku.....	179
3. Opodatkowanie ryczałtowe osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.....	184
3.1. Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych.....	185
3.2. Karta podatkowa.....	192
4. Opodatkowanie ryczałtowe podatkiem tonażowym przedsiębiorców żeglugowych.....	195
5. Zryczałtowany podatek w zakresie budowy statku lub przebudowy statku.....	199
6. Opodatkowanie ryczałtowe osób duchownych.....	200

Rozdział drugi

Podatki pośrednie w Polsce	202
1. Podatek od towarów i usług.....	202
1.1. Podstawa prawna.....	202
1.2. Podmiot podatku.....	203
1.3. Przedmiot podatku.....	205
1.4. Obowiązek podatkowy i miejsce świadczenia.....	219
1.5. Podstawa opodatkowania.....	224

1.6. Stawki podatku	227
1.7. Podatek należny i naliczony	231
1.8. Mechanizm podzielonej płatności	243
1.9. Szczególne procedury w podatku VAT	246
1.10. Prowadzenie ewidencji	251
1.11. Technika poboru podatku.....	253
2. Podatek akcyzowy	257
2.1. Podstawa prawna	257
2.2. Podmiot podatku	258
2.3. Przedmiot podatku.....	261
2.4. Podstawa opodatkowania.....	267
2.5. Stawki podatku	268
2.6. Obrót wyrobami akcyzowymi.....	271
2.6.1. Procedura zawieszenia poboru podatku akcyzowego	273
2.6.2. Przemieszczanie wyrobów akcyzowych poza procedurą zawieszenia poboru akcyzy z użyciem Systemu	285
2.6.3. Składy podatkowe.....	290
2.6.4. Zarejestrowani odbiorcy, zarejestrowani wysyłający i podmioty pośredniczące	295
2.6.5. Przemieszczanie wyrobów akcyzowych znajdujących się poza procedurą zawieszenia poboru akcyzy	298
2.6.6. Dokumentacja w obrocie wyrobami akcyzowymi.....	300
2.6.7. Zabezpieczenie akcyzowe.....	302
2.6.8. Zezwolenia akcyzowe	307
2.7. Opodatkowanie podatkiem akcyzowym samochodów osobowych.....	308
2.8. Znaki akcyzy	310
2.9. Technika poboru podatku.....	312

Rozdział trzeci

Inne podatki i opłaty w Polsce	314
1. Podatek od gier	314
2. Podatek rolny	318
3. Podatek leśny.....	323
4. Podatek od spadków i darowizn	326
5. Podatek od nieruchomości.....	336
6. Podatek od środków transportowych	344
7. Podatek od czynności cywilnoprawnych.....	346
8. Podatek od wydobycia niektórych kopalin	354
9. Podatek od niektórych instytucji finansowych	357
10. Podatek od sprzedaży detalicznej	358
11. Opłata skarbowa.....	360
12. Opłaty lokalne.....	362

Rozdział czwarty

Organy podatkowe, zobowiązania podatkowe i postępowanie podatkowe	367
1. Krajowa Administracja Skarbowa	369
2. Organy podatkowe i ich właściwość	376
2.1. Pojęcie i rodzaje organów podatkowych	376
2.2. Właściwość organów podatkowych	385
3. Zobowiązania podatkowe	388
3.1. Pojęcie obowiązku podatkowego i zobowiązania podatkowego	388
3.2. Powstanie zobowiązania podatkowego	391
3.3. Wygaśnięcie zobowiązania podatkowego	394
3.3.1. Efektywne wygaśnięcie zobowiązania podatkowego	395
3.3.2. Nieefektywne wygaśnięcie zobowiązania podatkowego	401
3.4. Odpowiedzialność majątkowa za zobowiązanie podatkowe	405
3.4.1. Odpowiedzialność podatnika, płatnika i inkasenta za zobowiązania podatkowe	406
3.4.2. Odpowiedzialność osób trzecich z tytułu zobowiązań podatkowych	408
4. Postępowanie podatkowe	415
4.1. Zagadnienia ogólne dotyczące postępowania podatkowego	416
4.1.1. Zasady ogólne postępowania podatkowego	416
4.1.2. Strona w postępowaniu podatkowym	418
4.1.3. Terminy, doręczenia, wezwania, protokoły i adnotacje	421
4.2. Prowadzenie postępowania podatkowego	426
4.2.1. Wszczęcie postępowania podatkowego	426
4.2.2. Postępowanie dowodowe	427
4.2.3. Zawieszenie i umorzenie postępowania podatkowego	432
4.2.4. Akty kończące postępowanie w pierwszej instancji	433
4.2.5. Postępowanie odwoławcze	436
4.2.6. Nadzwyczajne środki zaskarżania decyzji	441
5. Czynności sprawdzające i kontrola podatkowa	445
5.1. Czynności sprawdzające	446
5.2. Kontrola podatkowa	448
6. Przeciwdziałanie unikaniu opodatkowania	454
6.1. Klauzula przeciwko unikaniu opodatkowania	454
6.2. Postępowanie podatkowe w przypadku unikania opodatkowania	457
6.3. Rada do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania	458
6.4. Opinie zabezpieczające	459
6.5. Cofnięcie skutków unikania opodatkowania	461

Część III

SYSTEMY PODATKOWE ORAZ HARMONIZACJA PODATKÓW W PAŃSTWACH UNII EUROPEJSKIEJ. WYBRANE ZAGADNIENIA MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PODATKOWEGO

Rozdział pierwszy

Systemy podatkowe państw Unii Europejskiej.....	465
1. Ogólne zasady w systemach podatkowych państw Unii Europejskiej.....	465
2. Opodatkowanie dochodu w państwach Unii Europejskiej.....	476
3. Opodatkowanie obrotu w państwach Unii Europejskiej	479

Rozdział drugi

Harmonizacja podatków w Unii Europejskiej oraz dostosowanie polskich

rozwiązań podatkowych do unormowań europejskich.....	486
1. Pojęcie harmonizacji i sposoby jej przeprowadzania.....	486
2. Harmonizacja podatków w Unii Europejskiej.....	488
3. Harmonizacja podatków pośrednich.....	491
3.1. Harmonizacja podatku od wartości dodanej.....	492
3.1.1. Znaczenie I dyrektywy w sprawie podatku VAT.....	492
3.1.2. Znaczenie VI dyrektywy w sprawie podatku VAT	494
3.1.3. Dyrektywa 2006/112/WE jako podstawa wspólnego systemu podatku VAT w Unii Europejskiej.....	495
3.1.3.1. Podmiot opodatkowania.....	495
3.1.3.2. Przedmiot opodatkowania.....	497
3.1.3.3. Miejsce powstania obowiązku podatkowego.....	500
3.1.3.4. Podstawa opodatkowania i stawki podatku.....	503
3.1.3.5. Zwolnienia podatkowe	506
3.1.3.6. Zasady odliczenia podatku naliczonego.....	508
3.1.3.7. Osoby zobowiązane do zapłaty podatku	509
3.1.3.8. Specjalne zasady opodatkowania.....	510
3.2. Harmonizacja podatku akcyzowego	512
4. Harmonizacja podatków bezpośrednich.....	516
4.1. Dyrektywa w sprawie wspólnego systemu opodatkowania fuzji, podziałów, wnoszenia majątku i zamiany udziałów	518
4.2. Dyrektywa o wspólnym systemie podatkowym w odniesieniu do spółek-matek i spółek-córek z różnych państw członkowskich	519
4.3. Dyrektywa o wspólnym systemie podatkowym dla odsetek oraz należności licencyjnych, płaconych między spółkami powiązаныmi z różnych państw członkowskich.....	520

4.4. Konwencja w sprawie eliminowania podwójnego opodatkowania w przypadku korekty zysków przedsiębiorstw powiązanych	521
4.5. Uregulowania unijne dotyczące osób fizycznych	521
5. Harmonizacja podatków od wkładów do spółek kapitałowych.....	523
6. Regulacje Unii Europejskiej przeciwko unikaniu opodatkowania.....	524
7. Dostosowanie polskiego systemu podatkowego do unormowań europejskich	525
7.1. Dostosowanie podatku od towarów i usług.....	526
7.2. Dostosowanie podatku akcyzowego.....	531
7.3. Dostosowanie podatków dochodowych.....	534
7.4. Dostosowanie podatków od wkładów do spółek kapitałowych	535
7.5. Dostosowanie podatków w zakresie unikania opodatkowania.....	535
 Rozdział trzeci	
Unikanie międzynarodowego podwójnego opodatkowania	536
1. Pojęcie międzynarodowego podwójnego opodatkowania	536
2. Metody unikania podwójnego opodatkowania.....	537
3. Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania	538
 Rozdział czwarty	
Oazy podatkowe.....	540
1. Pojęcie, cechy i klasyfikacja oaz podatkowych.....	540
2. Sposoby wykorzystania oaz podatkowych	541
 Bibliografia	 543
 Wykaz tabel.....	 547

WSTĘP

Podatki, poczynawszy od zmian ustrojowych na początku lat 90. XX w., na nowo zaczęły odgrywać znaczącą rolę w Polsce. Obecnie są jednym z podstawowych instrumentów wpływania przez państwo na gospodarkę. Szczególne znaczenie mają jako podstawowe źródło dochodów budżetu państwa oraz przez objęcie swoim zasięgiem oddziaływania niemal wszystkich osób prawnych i jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych z powodu powszechności opodatkowania. Poza tym podatki są brane pod uwagę przez podatnika przy planowaniu własnych dochodów, inwestycji, konsumpcji. Obecnie, rozpatrując każdą dziedzinę działalności prywatnej, gospodarczej czy publicznej, można spotkać się z uwzględnieniem podatków przy jej prowadzeniu.

Niniejsza publikacja przedstawia aktualnie obowiązujący w Polsce system podatkowy, podstawowe zagadnienia ogólne dotyczące podatku i prawa podatkowego, wybrane elementy systemów podatkowych i procesu harmonizacji podatków w Unii Europejskiej, a także stopień dostosowania polskich regulacji do unormowań europejskich. Pierwsza część książki poświęcona jest ogólnej charakterystyce podatku i prawa podatkowego. W pierwszym rozdziale została omówiona istota podatku jako instytucji prawnej, w drugim zaś miejsce prawa podatkowego w systemie prawnym, jego źródła i wykładnia. Druga część książki przedstawia system podatkowy w Polsce – opisane zostały wszystkie konstrukcje podatków w Polsce, ze szczególnym zwróceniem uwagi na podatki dochodowe i podatki obrotowe. Odrębny rozdział dotyczy organów podatkowych, zobowiązań podatkowych i postępowania podatkowego. Natomiast ostatnia, trzecia część książki przedstawia wybrane elementy systemów podatkowych i stanu harmonizacji podatków w Unii Europejskiej oraz dostosowanie polskich rozwiązań podatkowych do wymagań europejskich.

Opracowanie przeznaczone jest przede wszystkim dla studentów wydziałów prawa, administracji, ekonomii i zarządzania, jako podręcznik do przedmiotu „Prawo podatkowe”. Może być również wykorzystane w kursach podyplomowych, szkoleniach, a także przez praktyków – doradców podatkowych, urzędników skarbowych czy osoby prowadzące działalność gospodarczą.

Część I

**SYSTEM PODATKOWY.
CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA**

Rozdział pierwszy

ISTOTA PODATKU

1. Pojęcie podatku

Historia pojawienia się podatku sięga początków kształtowania się życia społecznego. Powstanie pierwszych form organizacyjnych państwa związane było z koniecznością finansowania osób zaangażowanych w sprawowanie władzy, ustalanie porządku prawnego, stworzenie warunków bezpieczeństwa dla mieszkańców. W ten sposób pojawiły się daniny publiczne, które początkowo były ponoszone przez wybrane grupy społeczne (rolnicy, mieszczaństwo), inne grupy zaś były z nich zwolnione (duchowieństwo, szlachta). W miarę upływu czasu daniny stały się świadczeniem powszechnym. W początkowym okresie były one pobierane w dobrach natury (zboże, sól, owoce itp.), następnie w kruszczach i wreszcie w pieniądzu, kiedy został on wprowadzony¹.

Historycznie wykształciły się trzy podstawowe formy danin publicznych: daniny osobiste, daniny rzeczowe oraz daniny pieniężne. Te ostatnie pojawiły się najpóźniej, jednakże ze względu na swoją użyteczność są one współcześnie najbardziej rozpowszechnione².

Właśnie wraz z zaistnieniem danin pieniężnych możemy mówić o początkach kształtowania się współczesnych podatków. Duże znaczenie przy ich powstaniu miał rozwój państwa, postępujący podział pracy oraz obecność pieniądza na rynku. Rozbudowa państwa oraz wzrastająca liczba zadań nałożona na panującego skutkowały potrzebą zgromadzenia odpowiednich środków. Dla sprostania potrzebom skarbu zaistniała konieczność objęcia ciężarem ponoszenia daniny jak największej części społeczeństwa, czemu służył

¹ R. Wolański, *System podatkowy*, Warszawa 2003, s. 11.

² B. Brzeziński, T. Dębowska-Romanowska, M. Kalinowski, W. Wójtowicz, *Prawo finansowe*, Warszawa 2000, s. 185.

rozwój rolnictwa, przemysłu, handlu, wymiany między regionami i krajami. Pieniądz umożliwił zaś prosty sposób poboru daniny, zapewniający możliwość wykorzystania zebranych środków w dowolnym miejscu i czasie. W wyniku tych zmian podatek stał się podstawowym rodzajem daniny pieniężnej. Wraz z opłatami i cłami stanowi do dziś główne źródło dochodów budżetu państwa i budżetów lokalnych. Można zatem powiedzieć, że pojawienie się podatków w systemach gospodarczych wynikało z trzech przesłanek:

- po pierwsze, powstania własności prywatnej i pojawienia się w związku z tym kategorii podatnika reprezentującego własność prywatną;
- po drugie, powstania instytucji państwa; państwo jako podmiot uprawniony do nakładania podatków tworzy ramy systemu podatkowego obowiązującego na jego terytorium w określonym czasie;
- po trzecie, pojawienia się źródła zapłaty podatku; z ekonomicznego punktu widzenia jest to dochód, który stanowi podstawowe źródło zapłaty podatku³.

W polskiej literaturze finansowej wyrażany jest pogląd, że podatek jest instytucją prawno-ekonomiczną. Podatek jako kategoria ekonomiczna oznacza przejęcie na rzecz państwa lub związku publicznoprawnego od podmiotów im podporządkowanych części ich przychodów, dochodów lub majątku⁴. Brana jest tutaj również pod uwagę rola podatków w mechanizmie gospodarczym, badana jest współzależność między podatkami a cenami, kosztami, płacami, zyskiem, stopą procentową itd.⁵

Z prawnego punktu widzenia podatek jest abstrakcyjnym stosunkiem prawnym. Ma przy tym swoje charakterystyczne cechy, które pozwalają odróżnić go od pozostałych świadczeń publicznoprawnych. Prezentowane w literaturze przez różnych autorów definicje podatku, mimo że różnią się od siebie, jednak zawsze wskazują na niezmiennie, stałe cechy podatku⁶.

Podatek jest świadczeniem pieniężnym na rzecz państwa lub innego związku publicznoprawnego o charakterze przymusowym, powszechnym, bezzwrotnym i nieodpłatnym, pobieranym na podstawie odpowiednich przepisów prawa.

³ G. Krasowska-Walczak, *Finanse publiczne*, Poznań 1997, s. 142.

⁴ A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Warszawa 2013, s. 112.

⁵ C. Kosikowski, E. Ruśkowski, *Finanse i prawo finansowe*, Warszawa 1994, s. 139.

⁶ H. Reniger, *Dochody państwowe*, Warszawa 1955, s. 10; J. Kaleta, *Gospodarka budżetowa*, Warszawa 1985, s. 110; J. Gluchowski, J. Patyk, *Zarys polskiego prawa podatkowego*, Warszawa 2011, s. 11; N. Gajl, *Modele podatkowe. Podatki obrotowe i inne formy obciążeń pośrednich*, Warszawa 1995, s. 11; B. Brzeziński, *Prawo podatkowe*, Toruń 2000, s. 25; R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2016, s. 3 i n.; P.M. Gaudemet, J. Molinier, *Finanse publiczne*, Warszawa 2001, s. 407; Z. Ofiarski, *Prawo podatkowe*, Warszawa 2006, s. 10; *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, red. W. Wójtowicz, Warszawa 2017, s. 152.

Definicja ta wskazuje na stałe cechy podatku, podstawowe i konieczne dla ustalenia jego treści i charakteru, jednocześnie odróżniające go od innych świadczeń publicznoprawnych.

Podatek jest świadczeniem przymusowym, nakładanym przez państwo jednostronnie. Ponadto tak nałożony podatek może być przymusowo wyegzekwowany przez uprawniony do tego organ administracji finansowej państwa. Stosunek między podmiotem zobowiązanym do uiszczenia podatku a podmiotem uprawnionym do jego nakładania jest stosunkiem podporządkowania. Wynika bezpośrednio z władczych uprawnień państwa lub innych związków publicznoprawnych⁷.

przymusowość

Cecha ta pozwala odróżnić podatek od świadczeń dobrowolnych na rzecz państwa, jak np. od kredytów czy pożyczek. Wyjątkowo mogą mieć miejsce pewne formy samoopodatkowania, w których określona grupa podmiotów, nieuprawniona do tworzenia obowiązków podatkowych, podejmuje decyzję o dobrowolnym obciążeniu się wpłatami na rzecz budżetu. Świadczenia takie nie mają jednak charakteru podatkowego, ponieważ nie są aktem woli państwa i nie opierają się na przymusie państwowym. Mogą natomiast opierać się na przymusie faktycznym (moralnym, ekonomicznym, politycznym), lecz niesankcjonowanym przez państwo i niezajdującym ochrony prawnej państwa⁸. Przykładem takiej sytuacji jest możliwość samoopodatkowania się mieszkańców gminy. Zgodnie z art. 54 ustawy z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713) dochodami gminy mogą być wpływy z samoopodatkowania mieszkańców. Samoopodatkowanie może nastąpić wyłącznie w drodze referendum gminnego, określonego w art. 2 ustawy z 15.09.2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 741 ze zm.). Samoopodatkowanie się mieszkańców na cele publiczne mieści się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy. Cele te oraz zasady samoopodatkowania muszą być określone przed przeprowadzeniem referendum. Referendum przeprowadza się z inicjatywy rady gminy lub na wniosek co najmniej 10% uprawnionych do głosowania mieszkańców gminy. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania. Wynik referendum gminnego w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne jest rozstrzygający, jeżeli za samoopodatkowaniem oddano co najmniej 2/3 ważnych głosów.

Podatek już zapłacony nie podlega zwrotowi. Przekazanie środków na rzecz państwa do budżetu jest ostateczne i definitywne. Natomiast ta ogólna cecha nie ma zastosowania, jeżeli pobranie było niezgodne z prawem bądź było źle

bezzwrotność

⁷ R. Wolański, *Opodatkowanie małych i średnich przedsiębiorstw*, Warszawa 2002, s. 52.

⁸ C. Kosikowski, E. Ruśkowski, *Finanse...*, s. 140.

obliczone i zawyżone⁹. Cecha ta odróżnia podatek od zwrotnych dochodów państwa, takich jak kredyty, pożyczki, wpływy z obligacji skarbowych czy bonów skarbowych.

charakter pieniężny Podatek jest kategorią finansową, co wynika z faktu, że pobierany jest w pieniądzu, a do finansów zaliczamy zjawiska i procesy pieniężne. W różnych okresach historii bywał jednak ściągany w postaci płodów rolnych, zwierząt, kruszców. Jednakże pobór podatku w postaci naturalnej należy już do przeszłości¹⁰.

nieodpłatność Z tytułu zapłacenia podatku przez dany podmiot nie przysługuje mu w zamian roszczenie w stosunku do państwa o jakiegokolwiek świadczenie. Nie przewiduje się ekwiwalentu odpowiadającego podatkowi. Nie oznacza to jednak, że w zamian za płacenie podatków podmioty nie otrzymują żadnych świadczeń. Można jedynie mówić o tzw. odpłatności ogólnej, która oznacza, że środki pochodzące z podatków służą do finansowania funkcji państwa, w ramach których społeczeństwo otrzymuje określone świadczenia, takie jak edukacja, ochrona zdrowia, obrona narodowa, bezpieczeństwo zewnętrzne i wewnętrzne itp. Świadczenia te nie pozostają jednak w bezpośrednim związku z wysokością indywidualnego obciążenia podatkowego i prawo do korzystania z nich mają wszyscy obywatele, bez względu na wysokość opłacanych podatków.

ogólność Podatek jest regulowany w sposób jednolity dla wszystkich jednostek objętych danym opodatkowaniem, na podstawie powszechnie obowiązujących przepisów prawnych¹¹.

Warto również przytoczyć definicję ustawową podatku, która zawarta jest w art. 6 ustawy z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2019 r. poz. 900 ze zm.). W myśl tego przepisu podatkiem jest publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej. Definicja ta odpowiada przedstawionemu i omówionemu wyżej pojęciu podatku. Należy zaznaczyć, że obecnie w Polsce innym podmiotem poza Skarbem Państwa, który posiada bezpośrednie dochody własne z podatków, jest tylko gmina.

⁹ Ze zwrotem podatku spotykamy się w podatku VAT, jednakże stanowi on podstawowy mechanizm konstrukcji tego podatku, wobec tego nie jest odstępstwem od omawianej cechy.

¹⁰ J. Gluchowski, J. Patyk, *Zarys...*, s. 11.

¹¹ A. Majchrzycka-Guzowska, *Finanse i prawo finansowe*, Warszawa 2019, s. 110.

W literaturze zwraca się uwagę również na aspekt ustrojowy podatku, oprócz aspektu ekonomicznego i prawnego¹². Dotyczy on kwestii, w jaki sposób powinny być regulowane przepisy dotyczące zasadności opodatkowania i wysokości obciążeń podatkowych. Podkreśla się konieczność ujęcia tematyki podatkowej w Konstytucji RP, szczególnie przytoczenia obowiązku obywateli ponoszenia ciężarów podatkowych na rzecz państwa. Ponadto ogólne zasady konstytucyjne, dotyczące m.in. niedziałania prawa wstecz, zasady *vacatio legis*, zaufania obywateli do państwa i prawa, zgodności z prawem i równości, powinny mieć szczególne zastosowanie do podatków z racji ich oddziaływania na stan środków finansowych gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych.

Ważną rzeczą jest, by omawiając pojęcie podatku, odróżniać go od opłaty i cła.

Opłata jest świadczeniem pieniężnym na rzecz państwa lub innego związku publicznoprawnego o charakterze przymusowym, powszechnym, bezzwrotnym i odpłatnym, pobieranym na podstawie odpowiednich przepisów prawa. Zgodnie z tą definicją pojęcia te są znacznie do siebie zbliżone. Podstawowa różnica związana jest z odpłatnością opłat. Ponoszący opłatę otrzymuje za wniesione świadczenie pieniężne określone świadczenie ze strony państwa, chociaż z reguły niewymierne w pieniądzu, gdyż ma ono najczęściej formę określonej czynności urzędowej¹³.

**podatek
a opłata**

Istotą opłaty jest odpłatność, czyli jest ona ekwiwalentem za usługę świadczoną przez państwo lub jednostkę samorządu terytorialnego. Podmioty te pobierają opłaty za konkretne świadczenia, czynności i usługi urzędowe, w ten sposób przerzucając część lub całość kosztów tych świadczeń na obywateli. Mówimy tutaj zatem o ekwiwalentności indywidualnej. Nie jest to jednak najczęściej ekwiwalentność dosłowna, tj. wysokość opłaty nie odpowiada rzeczywistym kosztom spełnienia świadczenia ponoszonym przez państwo lub jednostkę samorządu terytorialnego. Wynika to z faktu, że trudno jest dokładnie skwantyfikować takie koszty.

Podatki i opłaty różnią się również terminem poniesienia świadczenia. Obowiązek wniesienia opłaty istnieje przed dokonaniem czynności podlegającej opłacie, podatek zaś jest uiszczany po otrzymaniu przychodu lub dochodu, zwiększeniu majątku czy dokonaniu obrotu.

Cłem jest świadczenie pieniężne na rzecz państwa o charakterze przymusowym, bezzwrotnym i nieodpłatnym, pobierane od przywozu, wywozu

podatek a cło

¹² A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki...*, s. 84 i n.; G. Szczodrowski, *Polski system podatkowy. Strategia transformacji*, Gdańsk 2001, s. 11 i n.

¹³ A. Majchrzycka-Guzowska, *Podatki w gospodarce narodowej*, Warszawa 1990, s. 20.

W podręczniku omówiono najważniejsze zagadnienia dotyczące podatków i prawa podatkowego. Przybliżono także wybrane elementy systemów podatkowych i procesu harmonizacji podatków w Unii Europejskiej oraz stopień dostosowania polskich regulacji do unormowań unijnych.

W opracowaniu przedstawiono m.in. takie tematy jak:

- istota podatku jako instytucji prawnej;
- miejsce prawa podatkowego w systemie prawnym, jego źródła i wykładnia;
- konstrukcje podatków w Polsce, zwłaszcza w zakresie podatków dochodowych i podatków obrotowych;
- organy podatkowe i ich kompetencje;
- zobowiązania podatkowe i postępowanie podatkowe;
- wybrane zagadnienia międzynarodowego prawa podatkowego.

Książka przeznaczona jest przede wszystkim dla studentów wydziałów prawa, administracji, ekonomii i zarządzania. Może być też wykorzystana na kursach podyplomowych i szkoleniach. Zainteresuje również doradców podatkowych i pracowników aparatu skarbowego.

Robert Wolański – doktor habilitowany nauk ekonomicznych; adiunkt na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego; zajmuje się szeroko pojętym prawem podatkowym (ze szczególnym zwróceniem uwagi na jego oddziaływanie na procesy zachodzące w gospodarce), a także funkcjonowaniem małych i średnich przedsiębiorstw, ich miejscem i rolą w polskiej gospodarce; autor publikacji naukowych z dziedziny prawa podatkowego oraz poświęconych małym i średnim przedsiębiorstwom.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

9788381878753 W01P01

ISBN 978-83-8187-875-3

9 788381 878753

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 69 ZŁ (W TYM 5% VAT)